

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK REGISTRERING

20.06.2025

Moifjellet vindpark, Bjerkreim kommune

Svein V. Nielsen og Arild S. Vivås

Innhold

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Registreringen.....	4
Bakgrunn.....	4
Deltagere og tidsbruk.....	6
Værforhold og annen praktisk informasjon.....	6
Metode.....	6
Overflateregistrering.....	6
Undersøkelsen.....	6
Resultater.....	6
Konklusjon.....	13

Figur- og tabelliste

Forside: Mathias Friderich Rick (m.fl.). 1773. <i>Norge 99-7: Carte over Norge fra Nærøen til Lindesnæs</i> (Kartverket)	
Figur 1: Oversiktskart over planområdet for prosjektet (23.199).....	5
Figur 2: Området Stølen og de registrerte kulturminnene i rødt.....	7
Figur 3: Struktur nummer 1 og 2 i landskapet.....	8
Figur 4: Struktur nummer 3 og 4 i landskapet.....	8
Figur 5: Struktur nummer 5 i landskapet.....	9
Figur 6: Søndre del av struktur nummer 1. Foto: SVN.....	9
Figur 7: Midtre del av struktur nummer 1, med Hege Vatnaland. Foto: SVN.....	10
Figur 8: Nordre del av struktur nummer 1. Foto: SVN.....	10
Figur 9: Struktur nummer 2, med Kim Thunheim. Foto: SVN.....	11
Figur 10: Struktur nummer 3. Foto: SVN.....	11
Figur 11: Struktur nummer 4. Foto: SVN.....	12
Figur 12: Søndre del av struktur nummer 5. Foto: SVN.....	12
Figur 13: Nordre del av struktur nummer 5. Foto: SVN.....	13
Tabell 1: Nøkkelinformasjon.....	3
Tabell 2: Strukturliste.....	7

Forord

Stavanger maritime museum skal, som fag- og forvaltningsmyndighet etter kulturminneloven, ta stilling til forholdet til automatisk fredete kulturminner og vernede skipsfunn i sjø og vassdrag som berøres av omsøkt tiltak eller plan.

Etter å ha mottatt en plan gjør Stavanger maritime museum en faglig vurdering om planen kan komme i konflikt med kjente og ukjente automatisk fredete kulturminner eller skipsfunn i sjø og vassdrag. I områder der det er potensiale for konflikt, kan det bli nødvendig med en arkeologisk registrering. Med automatisk fredete kulturminner menes alle kjente og ukjente kulturminner som dateres til før 1537. Med skipsfunn menes mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting.

Arkeologiske registreringer er hjemlet i Kulturminnelovens § 9, 1. ledd. Stavanger maritime museum har myndighet til å kreve å få gjennomføre arkeologisk registrering.

I denne rapporten er resultatene fra den arkeologiske registreringen presentert. Rapporten gir opplysninger om arbeidet som ble utført, hvilke typer kulturminner som ble funnet og utstrekningen av disse.

Kommune	Bjerkreim	Saksnummer	23.199
Navn på sak	Moifjellet vindpark, Bjerkreim kommune		
Tidsrom undersøkelse	07.04.2025-08.04.2025	Rapport utført	20.06.2025
Rapport ved	Svein V. Nielsen og Arild S. Vivås		
Kulturminner			
Askeladden id	331097 331099 331101 331103 331104	Kulturminnetype	Kanal Annen marin lokalitet Bru Bru Mølleruin

Tabell 1: Nøkkelinformasjon

Sammendrag

Registreringene ved Moifjellet i forbindelse med Moifjellet vindpark, vårt saksnummer 23.199, ble gjennomført 07.04-08.04 2025.

Det ble gjennomført en registrering med overflateregistrering.

Det ble ikke gjort funn av fredede kulturminner under registreringen.

Registreringen

I dette kapitlet belyses bakgrunnen for prosjektet i lys av faglige begrunnelser, deltagere og tidsbruk samt værforhold eller andre begivenheter som hadde innvirkning på registreringen.

Bakgrunn

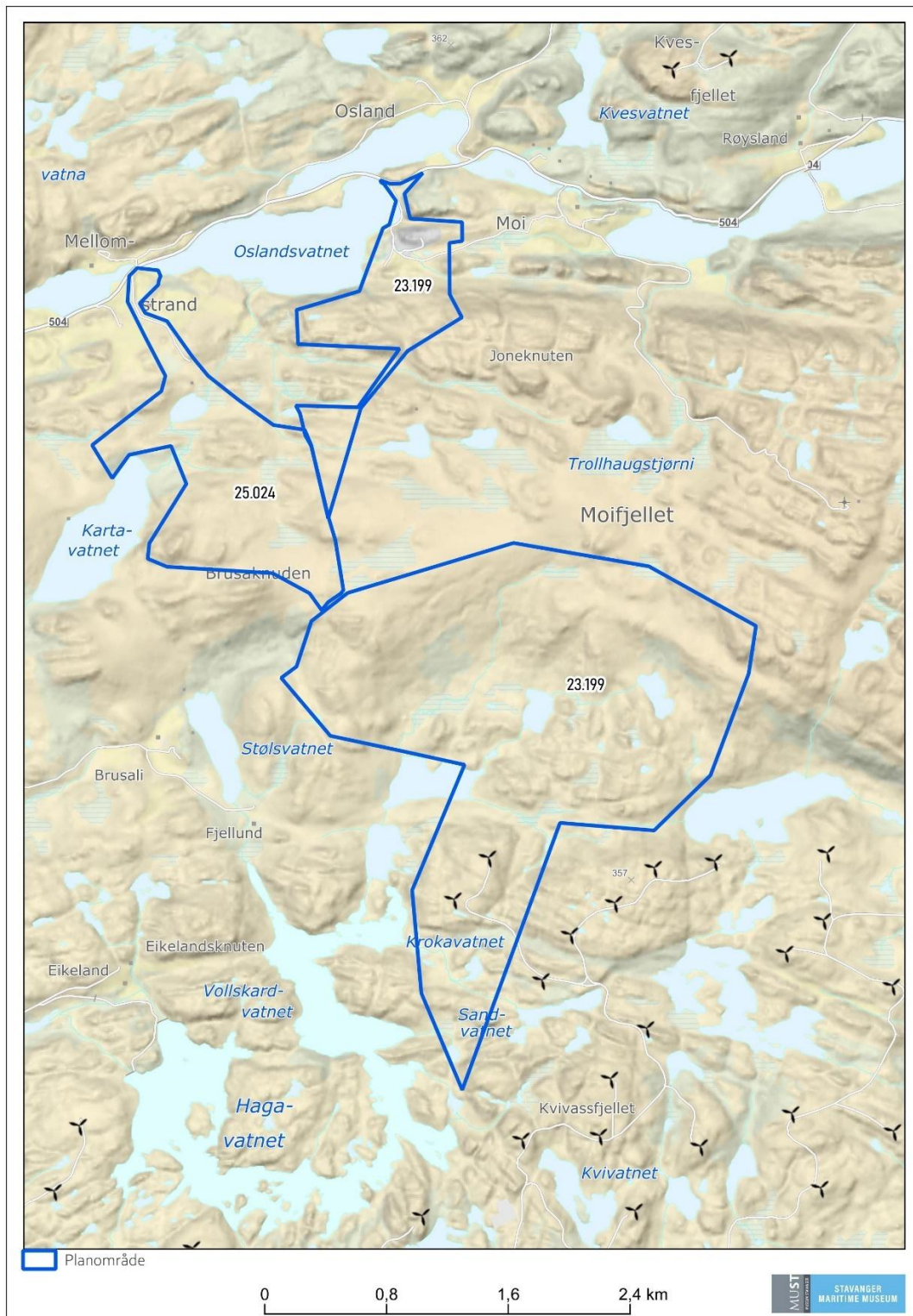
Bakgrunnen for den arkeologiske registreringen var at Statkraft Vind Utvikling DA (Statkraft) planla oppføring av inntil 40 vindturbiner ved Moifjellet i Bjerkreim kommune. Stavanger maritime museum sendte 9. januar 2025 krav om arkeologisk registrering på bakgrunn av en potensialvurdering av det omsøkte området. Potensialvurderingen fremhevet bruken av utmarksressurser og støler i området på sørsiden av Moifjellet som en indikasjon på aktivitet i vann og vannveier.

To stølsanlegg er tidligere registrert i området. Stølen id 64771 ligger nordøst for Butjørnane, og representerer en støl fra nyere tid, kanskje fra 1800-tallet. Stølen id 14191 ligger nord for Butjørnane og viser til flere tufter som kan være eldre enn id 64771. Ingen av disse stølene er undersøkt arkeologisk.

Lokale stedsnavn ga også indikasjoner på tradisjonell bruk av landskapet. Stedsnavnet *Promhålen* kan tyde på at det har vært en liten pram i bruk i Oppsalsvatnet. *Leksarvassbekken* kan ha vært plass for en ålemær, som viser at det i vannene har vært fisket ål. Videre kan Tverånå mellom Havatnet og Litla Krogavatnet skal ha blitt krysset av en lokal postrute. Det ble derfor vurdert at mulighetene for å oppdage faste fiskeinnretninger i bekker og oser, samt konstruksjoner for ferdsel langs vannveier, var til stede.

Den romlige organiseringen av kulturminner i området Stølen antydte et bevegelsesmønster fra sørvest, rundt Grimeåna, og videre mot nordøst og nord for Butjørnane. Nærmeste gårder i dag er Fjellun og Brusali i vest. Disse gårdene ligger 1-2 km i luftlinje vest for her omtalte stølene.

Et mindre område like øst for Oslandsvatnet var også inkludert i planområdet. Etersom kun et mindre strekk av Oslandsvatnet var inkludert i planen ble heller ikke registreringen i felt omfattende for dette området.

Figur 1: Oversiktskart over planområdet for prosjektet (23.199).

Deltagere og tidsbruk

Registreringen ble utført 7-8. april 2025 av Svein Vatsvåg Nielsen og Hege Vatnaland ved Stavanger maritime museum. Én dag ble brukt til registrering i hovedområdet for planen, det vil si i området rundt Stølen. En halv dag ble brukt på det nordlige området, øst for Oslandsvatnet.

Værforhold og annen praktisk informasjon

Begge dagene for undersøkelsen var det sol, skyer og ingen nedbør. Forholdene være svært gode for overflaterregistrering i området.

Metode

Under er en oversikt over metodikken brukt under arkeologiske registreringer.

Overflaterregistrering

Ved overflatesøk blir det gjort en systematisk gjennomgang av området for å finne fredete kulturminner som er synlige på overflaten. Eksempler på synlige kulturminner er røyser, steingarder, nausttuffer, båtstø, brygger eller fangstanlegg.

Undersøkelsen

I henhold til gjeldende HMS-reglement innenfor planområdet startet registreringen første dag ved vindturbinen på Nordre Sandfjell. Registreringen foregikk fra starten av øst for Butjørnane, langs bekken mot nordvest og de to tilknyttete vannene. Videre ble området fra id 64771 saumfart samt vestover til id 14191, og fra der sørover til Butjørnane. I nordområdet ble det satt søkelys på nordøstre del av Oslandsvatnet. Det ble vurdert fortløpende i felt hvorvidt det var nødvendig å undersøke bunnen til vann i området.

Resultater

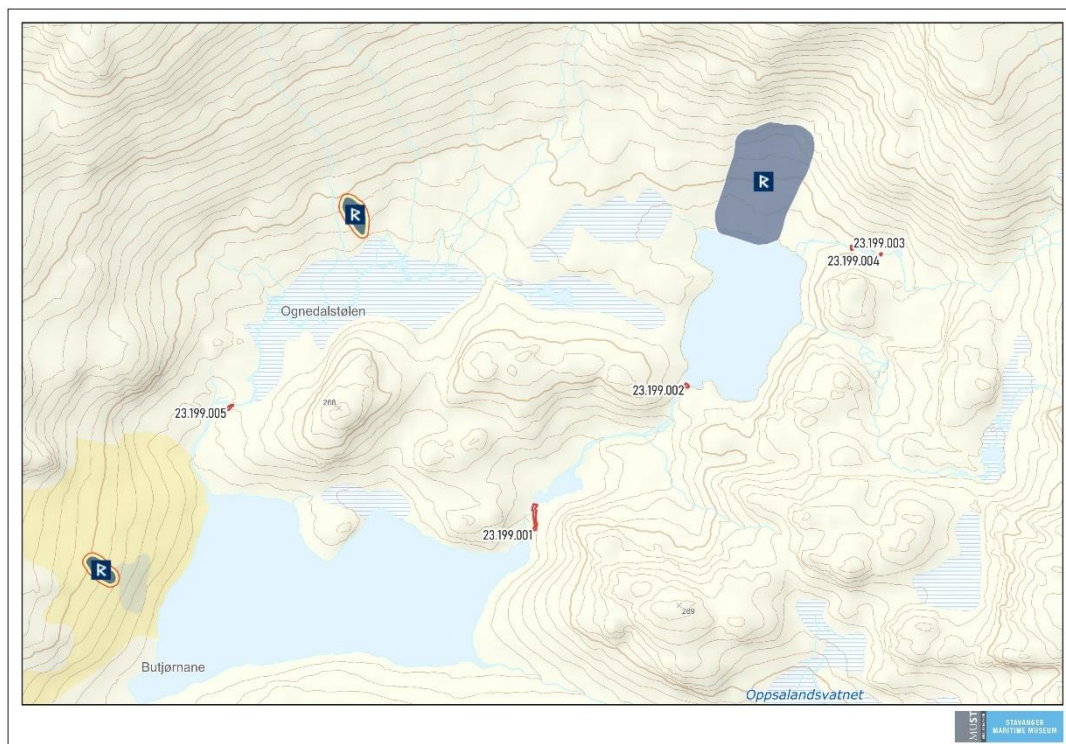
Analysen i felt dekket områdene med høyest potensiale for funn av synlige kulturminner, samt hvor vann og tilknyttete bekker forekom. Det ble vurdert som lite nødvendig med visuell inspeksjon under vann, primært på bakgrunn av en vurdering av hvilken ferdsel som har foregått i fortiden. Det ble ikke observert strukturer i strandsonen som vitnet om bruk av eller fortøyning av båter.

I området Stølen ble det registrert fem kulturminner (Tabell 2; Figur 2). id 331097 og id 331099 lå begge i bekken mellom Butjørnane og vannet i nordøst ved den registrerte stølen id 64771. Kulturminner id 331099 omfatter et ryddet område i bekken ved utløpet. I sør ser det ut som steiner er brukt til å stemme opp vannet, og videre opp til innløpet er bekken ryddet delvis for stein slik at det former en kanal. Noen steiner er lagt opp på kanten av bekken, nærmest som et steingjerde. I nord er det lagt en rekke av stein ut i vannet. Dette kan se ut som en båtstø, men det kan også være et steingjerde.

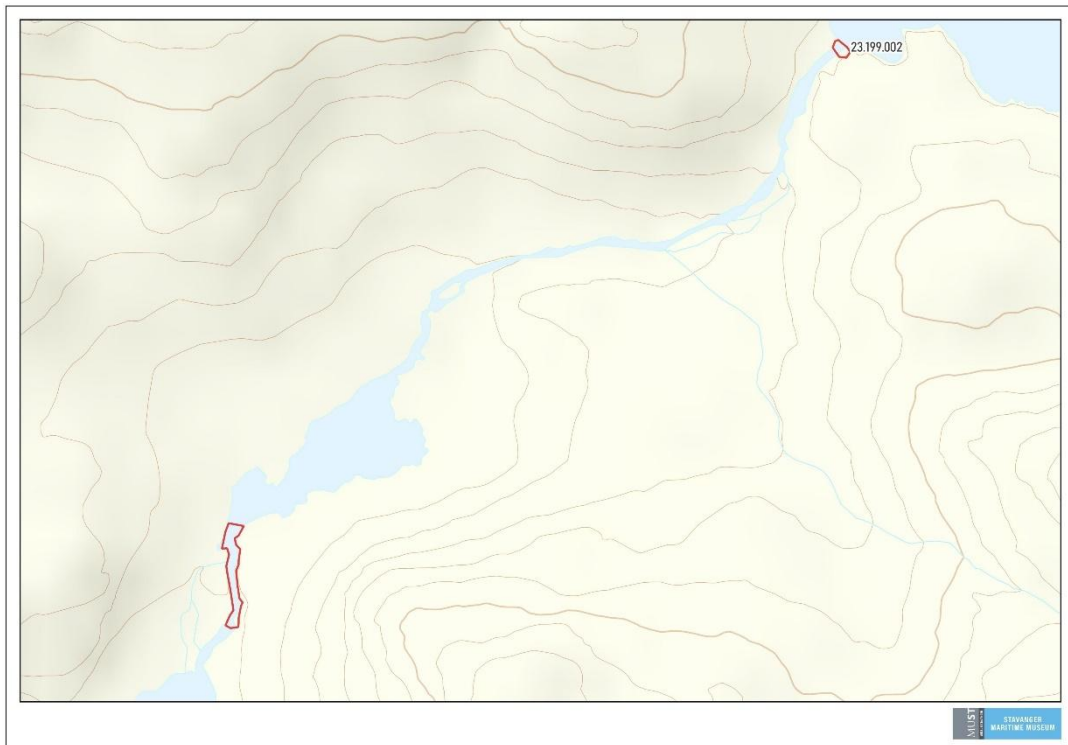
Id 331101 og id 331103 lå begge i bekken mellom stølen id 64771 og vannet øst for denne. Begge disse kulturminnene er steinlagte bruer i bekken. Det er usikkert hvilken bruk de har hatt, mest sannsynlig er det mindre bruer anlagt for å hjelpe dyr over bekken under beitet. Id 331104 lå ved utløpet til bekken fra Ognedalstølen til Butjørnane. Her var løpet til bekken endret på, og ført til et fall hvor det mest sannsynlig har stått en mølle. Noen planker lå fortsatt bevart der hvor mølla må ha stått. Det er antatt at alle fem kulturminner er knyttet til stølsdriften i området, noe som indikerer en relativ datering til 1800-tallet. I nordområdet for undersøkelsen, langs nordøstlige delen av Oslandsvatnet, ble det ikke registrert noen kulturminner.

Tabell 2: Strukturliste.

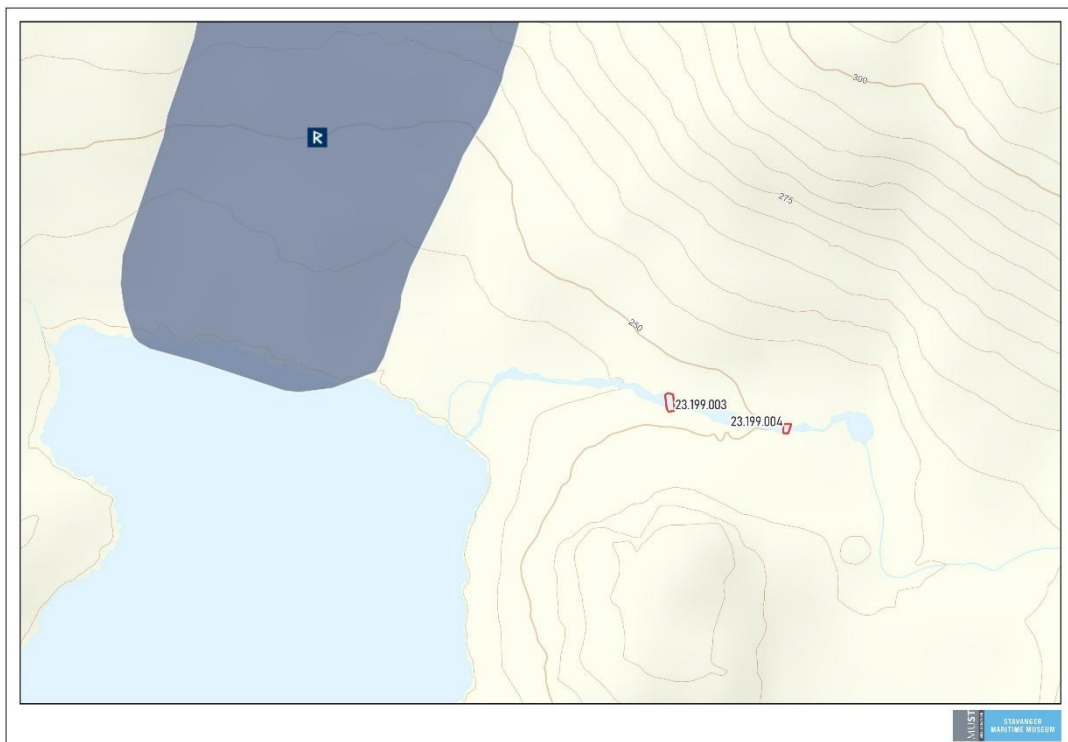
Snr	A-id	Område	Type	Alder	Beskrivelse
23.199.001	331097	Stølen	Kanal	Ukjent	Lite stem bygget opp med naturstein. Åna nordøstover også ryddet noe.
23.199.002	331099	Stølen	Ryddet utløp	Ukjent	Utløpet av vannet ryddet for stein, med markert utløp.
23.199.003	331101	Stølen	Bru	Ukjent	Steinlagt bru/røys i bekken, nok bereget for dyr.
23.199.004	331103	Stølen	Bru	Ukjent	Steinlagt bru/røys i bekken, nok bereget for dyr.
23.199.005	331104	Stølen	Kvern	Ukjent	Ryddet løp for elven, treplanker bevart der kverna har stått.

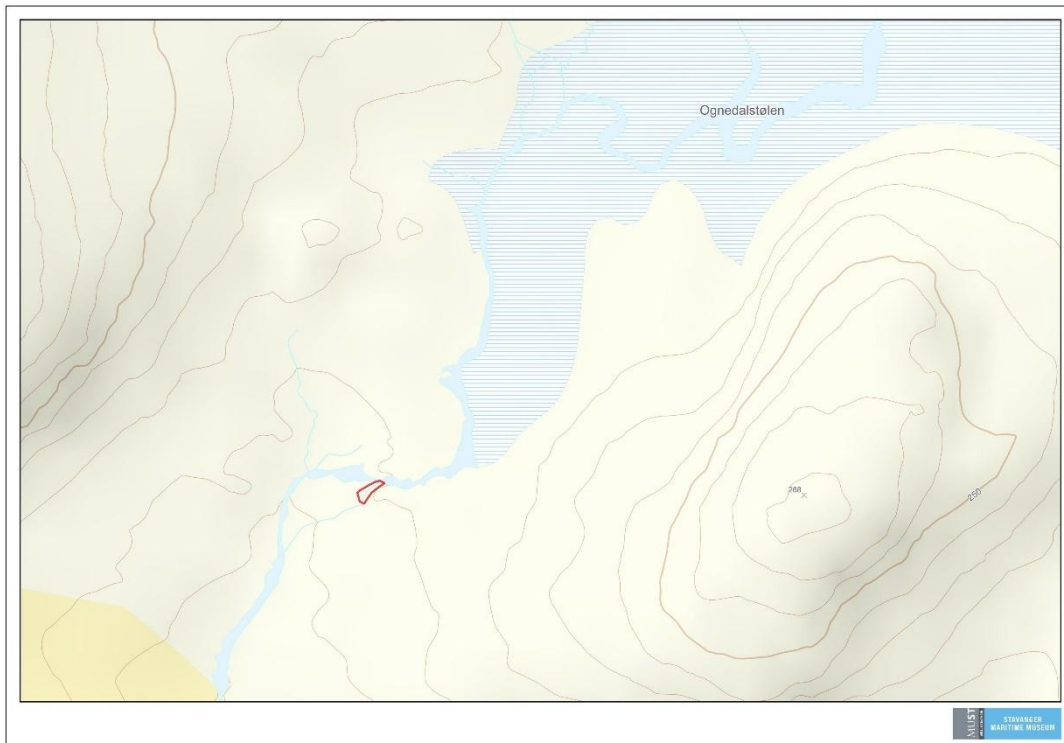
Figur 2: Området Stølen og de registrerte kulturminnene i rødt.

Figur 3: Struktur nummer 1 og 2 i landskapet.

Figur 4: Struktur nummer 3 og 4 i landskapet.

Figur 5: Struktur nummer 5 i landskapet.

Figur 6: Søndre del av struktur nummer 1. Foto: SVN.

Figur 7: Midtre del av struktur nummer 1, med Hege Vatnaland. Foto: SVN.

Figur 8: Nordre del av struktur nummer 1. Foto: SVN.

Figur 9: Struktur nummer 2, med Kim Thunheim. Foto: SVN.

Figur 10: Struktur nummer 3. Foto: SVN.

Figur 11: Struktur nummer 4. Foto: SVN.

Figur 12: Søndre del av struktur nummer 5. Foto: SVN.

Figur 13: Nordre del av struktur nummer 5. Foto: SVN.

Konklusjon

Det ble gjennomført en arkeologisk registrering innenfor det varslede planområdet i perioden 07.-08.04.2025

Det ble ikke gjort funn av automatisk fredete kulturminner eller skipsfunn.

Planen er ikke i konflikt med fredete kulturminner.